

Sygn. akt V ACa 210/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Katarzyna Przybylska
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska (spr.) SO del. Hanna Rucińska
Protokolant:	sekretarz sądowy Małgorzata Naróg

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2016 r. w Gdańsku na rozprawie
sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) w B.
przeciwko

J. K. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 3 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 324/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 10.800 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 210/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 kwietnia 2015r. powódka Przedsiębiorstwo Usługowo -Handlowe (...) z siedzibą w B. wniosła o zasądzenie od pozwanego J. K. (1) na jej rzecz kwoty 500.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że dochodzona wierzytelność wynika z konstytutywnego wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 16 lipca 2012r., na mocy którego uznano za bezskuteczną wobec powoda umowę sprzedaży nieruchomości gruntowej, położonej przy ul. (...) w miejscowości Ś., zawartą pomiędzy A. C. a pozwanym J. K. (1) w dniu 18 czerwca 2011r., w formie aktu notarialnego. Odpowiedzialność pozwanego uzasadniona jest tym, iż przed wydaniem w/w wyroku pozwany zbył wskazaną nieruchomość na rzecz E. K. (1) i J. K. (2), co stanowiło w ocenie powódki działanie zawinione. Wysokość dochodzonego roszczenia wynika zaś z faktu, iż za kwotę 500.000 zł pozwany zbył przedmiotową nieruchomość.

W odpowiedzi na pozew pozwany J. K. (1) wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pozwany wskazał, iż wyrok z dnia 18 czerwca 2011r. nie przesądza o wyrządzeniu powódce przez pozwanego szkody, jak również nie przesądza o wysokości tej szkody. W dniu zawarcia przez pozwanego umowy sprzedaży nieruchomości nie istniały żadne ograniczenia, ani przeszkody natury prawnej uniemożliwiające pozwanemu zbycie nieruchomości. W chwili sprzedaży nieruchomości pozwany nie miał podstaw przypuszczać, że umowa z dnia 18 czerwca 2011r. zostanie uznana za bezskuteczną, albowiem pozwany nabył nieruchomość po cenie rynkowej, zapłacił cenę sprzedaży, jak również doszło do oddalenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia w postaci zakazu zbywania nieruchomości przez pozwanego. Pozwany wskazał nadto, że powódka nie udowodniła wysokości poniesionej na skutek działań pozwanego szkody, albowiem nie udowodniła tego, iż egzekucja wierzytelności w kwocie 611.245,14 zł prowadzona przez nią przeciwko solidarnym dłużnikom M. C. (1) i M. O. jest bezskuteczna. Dodatkowo pozwany wskazał, że nawet przy założeniu, iż powództwo jest usprawiedliwione co do zasady, zakres jego odpowiedzialności musi uwzględniać to, że przedmiotowa nieruchomość wchodziła w skład majątku wspólnego M. i A. C., a zatem powódka nie miała nigdy możliwości zaspokojenia się z egzekucyjnej ceny sprzedaży całej nieruchomości, a co najwyżej z ceny sprzedaży 1/2 udziału we współwłasności nieruchomości. Nadto należy mieć na względzie ciążące na spornej nieruchomości obciążenia rzeczowe w postaci hipotek ustanowionych na rzecz (...) S.A. w kwocie 155.270 zł oraz 34.160 zł (hipoteka umowna kaucyjna). Pozwany wskazał także, iż nie wzbogacił się kosztem powódki, jak również, że brak jest podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie reżimu bezpodstawnego wzbogacenia. Z ostrożności procesowej pozwany podniósł, iż uwzględnienie powództwa byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 204.526 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2015r. do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2), zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.300 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3), zasądził od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w B. kwotę 14.750 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 4) oraz zasądził od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w B. kwotę 10.250 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 5).

Sąd Okręgowy oparł powyższe rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2012r. Sąd Okręgowy w K. utrzymał w mocy w całości nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w B., na mocy którego Sąd nakazał pozwanym M. C. (1) oraz M. O., aby solidarnie zapłacili na rzecz powódki Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) w B. kwotę 611.245,14 zł wraz z ustawowymi odsetkami. W dniu 18 czerwca 2011r. doszło do zawarcia przed notariuszem umowy, na mocy której A. C. sprzedała J. K. (1) nieruchomość stanowiącą działkę gruntu o numerze ewidencyjnym (...) położoną przy ulicy (...) w miejscowości Ś. o obszarze 843 m⁽²⁾ za cenę 470.000 zł. W dniu 23 kwietnia 2012r. doszło do zawarcia umowy sprzedaży, na mocy której J. K. (1) sprzedał E. K. (1) nieruchomość stanowiącą działkę gruntu o numerze ewidencyjnym (...) położoną przy ulicy (...) w miejscowości Ś. za cenę w kwocie 500.000 zł, przy czym część ceny w wysokości 90.948,77 zł została uiszczona przez kupującą tytułem spłaty obciążających nieruchomość hipotek w dniu zawarcia umowy, natomiast pozostała kwota w wysokości 409.051,23 zł miała zostać przelana przez kupującą w dniu zawarcia umowy na konto bankowe sprzedającego. Prawomocnym wyrokiem z dnia 18 lipca 2012r. w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) przeciwko A. C. i J. K. (1) Sąd Okręgowy w B. uznał m.in.

za bezskuteczną względem powoda umowę sprzedaży nieruchomości gruntowej stanowiącej zabudowaną działkę oznaczoną numerem (...), obręb ewidencyjny (...) P., położonej przy ul. (...) w miejscowości Ś., dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) zawartą pomiędzy pozwaną A. C. a pozwanym J. K. (1) w dniu 18 czerwca 2011r., w związku z wierzytelnością opiewającą na kwotę 611.245,14 zł, wynikającą z prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w (...) z dnia 23 maja 2011r., sygn. akt V GNc (...), utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 stycznia 2012r., sygn. akt XIV GC (...). W ramach postępowania egzekucyjnego prowadzonego z wniosku Przedsiębiorstwa Usługowo-Handlowego (...) w B. przeciwko M. O. oraz M. C. (1) na podstawie następujących tytułów wykonawczych: postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 1 czerwca 2012r. sygn. akt V ACa (...), nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w (...) z dnia 23 maja 2011r. sygn. akt V GNc (...) oraz wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 stycznia 2012r. sygn. akt XIV GC (...)/12, podczas trwania egzekucji wyegzekwowana została łącznie kwota 14.956,05 zł, na którą składały się koszty procesu (7.641 zł), zaliczka na opłaty stałe (118,98 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego (7.196,07 zł). Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2011r. Sąd Okręgowy w B. rozwiązał przez rozwód małżeństwo A. C. i M. C. (1). W dniu 4 kwietnia 2011r. A. C. oraz M. C. (1) zawarli umowę o podział majątku wspólnego, która to umowa została uznana za bezskuteczną wobec pozwanego na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 18 lipca 2012r.

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy dokonał na podstawie załączonych do akt sprawy dowodów w postaci dokumentów urzędowych oraz prywatnych.

W rozważaniach prawnych w uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że w przedmiotowej sprawie za bezsporne uznać należy, iż w dniu 18 lipca 2012r. zapadł wyrok Sądu Okręgowego w B., na mocy którego uznano za bezskuteczną względem powoda umowę sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w Ś., zawartą pomiędzy pozwaną A. C. a pozwanym J. K. (1) w dniu 18 czerwca 2011r., w związku z wierzytelnością opiewającą na kwotę 611.245,14 zł. Sąd ten podkreślił, iż związany jest treścią w/w wyroku, za czym jednoznacznie przemawia treść art. 365 § 1 k.p.c. Moc wiążąca dotyczy tylko orzeczenia sądu, nie zaś jego uzasadnienia. Oczywiście jest jednak, że wiązanie orzeczeniem sądu rozciąga się na te ustalenia faktyczne zawarte w jego uzasadnieniu, w oparciu o które bezpośrednio sąd zindywidualizował normę prawną, czemu dał wyraz w rozstrzygnięciu (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2012r., sygn. akt V CSK 485/11, LEX nr 1243099). Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy wskazał, iż postępowanie dowodowe w niniejszej sprawie miało ograniczony charakter. W konsekwencji Sąd ten oddalił częściowo wniosek dowodowy strony pozwanej w odniesieniu do okoliczności takich jak: sposób zapłaty A. C. ceny sprzedaży nieruchomości, sposób wydatkowania uzyskanych od pozwanego środków, określenia stanu majątkowego M. C. (1) oraz M. O. w dniu zawarcia z pozwanym umowy sprzedaży nieruchomości oraz źródeł dochodów wskazanych osób, ograniczając ustalenia do motywów w zakresie postępowania pozwanego polegającego na sprzedaży przedmiotowej nieruchomości w toku postępowania ze skargi pauliańskiej oraz świadomości pozwanego w chwili sprzedaży tej nieruchomości w kwietniu 2012r., a także do skutków i znaczenia toczącego się postępowania cywilnego w sprawie o sygn. akt I C (...), do wyroku, który miał w tej sprawie zapasć, jak również do wiedzy świadka A. C. co do celu, w jakim pozwany zakupił od niej przedmiotową nieruchomość w 2011r.

W ocenie Sądu Okręgowego podstawą prawną zapewniającą powódce skuteczną ochronę jest art. 405 i następne k.c. Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut strony pozwanej, że domaganie się przez powódkę zapłaty żądanej kwoty stanowi nadużycie i prowadzi do uzyskania przez powódkę dwóch odrębnych tytułów wykonawczych, co umożliwi dwukrotne zaspokojenie roszczenia. W tym kontekście pozwany wskazywał, że strona powodowa nie wykazała bezskuteczności toczącej się egzekucji. Sąd Okręgowy miał jednak na uwadze, że wykazanie bezskuteczności egzekucji nie stanowi przesłanki dochodzenia przez powódkę stosownej kwoty pieniężnej od pozwanego. Sąd ten stwierdził, iż z przedłożonego w sprawie dokumentu w postaci zaświadczenia komornika sądowego o dokonanych wpłatach z dnia 19 marca 2015r. wynika, że egzekucja prowadzona przeciwko M. O. oraz M. C. (1) doprowadziła do wyegzekwowania kwoty zaledwie 14.956,05 zł, przeznaczonej na pokrycie kosztów postępowania, podczas gdy stwierdzona tytułem wykonawczym kwota należności głównej wynosi 611.245,14 zł. Nieskuteczność dotychczasowych działań, mających na celu zaspokojenie należności wynika pośrednio także z wyroku Sądu Okręgowego w B., który uwzględniając powództwo o którym mowa w art. 527 k.c. uznał, iż doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. Sąd Okręgowy miał również

na względzie znaczną różnicę - z jednej strony zasądzoną przez Sąd kwoty 204.526 zł, z drugiej strony zaś wysokości wskazanej należności, w związku z istnieniem której toczy się postępowanie egzekucyjne (611.245,14 zł). W ocenie tego Sądu stwierdzenie, iż powódka będzie się mogła domagać od pozwanego kwoty - czy to z tytułu odszkodowania, czy bezpodstawnego wzbogacenia - dopiero po zaprzestaniu innych działań egzekucyjnych, naruszałoby słuszny interes wierzyciela egzekwującego, który przy pomocy dostępnych na drodze prawnej środków usiłuje uzyskać zaspokojenie swoich należności.

Odnosząc się do zakresu odpowiedzialności pozwanego Sąd Okręgowy wskazał, że decydujące znaczenie przypisać należy wysokości sumy, jaką wierzyciel pozyskałby w wyniku egzekucji prowadzonej z majątku dłużnika. Wierzytelność powoda niewątpliwie bowiem traci na wartości, a do jego majątku nie wchodzi to, co stanowiłoby zaspokojenie jego wierzytelności, gdyby egzekucja z przedmiotu zaskarżonej czynności była możliwa. Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy Sąd Okręgowy wskazał, że nawet gdyby pozwany nie zbył wskazanej nieruchomości na rzecz E. K. (1), to wierzyciel mógłby dążyć do zaspokojenia swojego roszczenia w granicach, o których mowa w art. 532 k.c. Oceniając zakres odpowiedzialności pozwanego w niniejszej sprawie należało mieć również na uwadze hipotetyczny przebieg postępowania egzekucyjnego, do którego doszłoby w razie podjęcia przez powódkę próby zaspokojenia z przedmiotowej nieruchomości, a zatem okoliczność, że przedmiotowa nieruchomość była obciążona hipotecznie. Jakkolwiek z treści art. 532 k.c. wynika, że wierzyciel względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły, to w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw do przyjęcia pierwszeństwa wierzytelności powódki.

Sąd Okręgowy wskazał nadto, iż przy obliczaniu wysokości szkody doznanej przez pozwanego należy mieć na uwadze, że w przypadku hipotetycznej egzekucji wierzytelności hipoteczne obciążające przedmiotową nieruchomość zmniejszyłyby możliwość zaspokojenia się z uzyskanej ceny sprzedaży przez powódkę, przy czym wysokość zaspokojenia się przez wierzycieli hipotecznych uzależniona byłaby od aktualnej wysokości wierzytelności, dla zabezpieczenia których ustanowiona została hipoteka. Z § 3 umowy sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 20 kwietnia 2012r. wynika natomiast, że w chwili sprzedaży nieruchomości przez J. K. (1) wysokość hipotek obciążających nieruchomość wynosiła 90.948,77 zł. Sąd Okręgowy uwzględnił zatem wskazaną kwotę, odliczając ją od wartości nieruchomości przy obliczaniu wysokości należnej powódce kwoty.

Należy również mieć na uwadze to, iż w chwili uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie powództwa ze skargi pauliańskiej (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 28 lutego 2013r.) A. C. oraz M. C. (1) nie byli już małżeństwem, albowiem zostało ono rozwiązane wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 12 grudnia 2011r. Ponadto A. C. oraz M. C. (1) w dniu 4 kwietnia 2011r. zawarli umowę o podział majątku wspólnego, która to umowa uznana została za bezskuteczną prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 18 lipca 2012r. Dodatkowo wskazać należy, iż na mocy w/w małżeńskiej umowy majątkowej A. i M. C. (1) wprowadzili ustrój rozdzielności majątkowej, a następnie jeszcze w dniu 4 kwietnia 2011r. dokonali podziału majątku wspólnego w ten sposób, że przedmiotowa nieruchomość została przyznana A. C..

W ocenie Sądu Okręgowego na wysokość należnej powódce kwoty nie wpływa wyłącznie wysokość obciążających nieruchomość wierzytelności hipotecznych, ale również konieczność przyjmowania, że przedmiotowa nieruchomość stanowiła składnik masy majątkowej objętej przed ustaniem małżeństwa wspólnością ustawową, do której stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku (vide: art. 46 k.r.o.). Zdaniem tego Sądu wartością wyjściową do ustalenia wartości wzbogacenia przez pozwanego powinna być realna wartość nieruchomości, a zatem miarodajna w tej mierze pozostaje wartość nieruchomości wynikająca z aktu notarialnego, tj. umowy sprzedaży z dnia 20 kwietnia 2012r., tym bardziej, że strony w toku postępowania nie zgłaszały stosownych wniosków w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy na okoliczność wyceny nieruchomości. Po uwzględnieniu obciążeń hipotecznych w wysokości 90.948,77 zł (mając na względzie treść art. 207 k.c.) oraz możliwości prowadzenia egzekucji wyłącznie z udziału M. C. (1) w wysokości 1/2, kwota wzbogacenia przez pozwanego wynosi 204.526 zł (250.000 zł-45.474,38 zł). Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 405 k.c.,

zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 204.526 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 kwietnia 2015r. do dnia zapłaty.

Mając świadomość licznych koncepcji dotyczących wymagalności długu bezpodstawnie wzbogaconego, w realiach przedmiotowej sprawy należało przyjąć, iż dług taki był wymagalny już od momentu, w którym wzbogacony uzyskał korzyść. W ocenie Sądu Okręgowego pozwany zachowując się nielojalnie i zbywając przedmiotową nieruchomością pomimo toczącego się przeciwko niemu postępowania, powinien być od początku liczyć się z odpowiedzialnością względem powódki. Orzekając w granicach żądania, Sąd ten uwzględnił zatem roszczenie powódki o zasądzenie odsetek od dnia wniesienia pozwu.

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w punkcie 3 wyroku jest art. 100 k.p.c. Na koszty postępowania poniesione przez powódkę w niniejszej sprawie składają się następujące kwoty: 7.200 zł z tytułu wynagrodzenia pełnomocnika (§ 6 pkt 7 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu) oraz kwota 17 zł z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, zaś na koszty poniesione przez pozwanego składają się następujące kwoty: 7.200 zł z tytułu wynagrodzenia pełnomocnika (§ 6 pkt 7 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu). Mając na względzie stosunek, w którym powódka uległa pozwanemu, tj. 59% do 41%, Sąd Okręgowy zasądził od niej na rzecz pozwanego kwotę 1.300 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Powódka poniosła bowiem koszty postępowania w wysokości 7.217 zł a powinna była pokryć je w wysokości 8.516,06 zł (14.434 x 0,59), zaś pozwany powinien ponieść koszty postępowania w wysokości 5.917 zł (14.434 x 0,41).

W punktach 4 i 5 sentencji orzeczenia Sąd Okręgowy zasądził od powódki oraz pozwanego odpowiednio kwoty: 14.750 zł oraz 10.250 zł na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w B.. Podstawę wskazanego rozstrzygnięcia stanowiła treść art. 100 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Wysokość opłaty w niniejszej sprawie obliczona zgodnie z art. 13 ust. 1 u.k.s.c. wyniosła 25.000 zł, jednak z uwagi na zwolnienie powódki od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych na wcześniejszym etapie postępowania, opłata ta podlegała rozliczeniu w orzeczeniu kończącym.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części, tj. w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach 1, 3 i 5, zarzucając naruszenie:

1. przepisów prawa procesowego, tj.:

a) art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie sprawy, tj. ustalenie zakresu odpowiedzialności pozwanego (zakresu zubożenia powódki) wymagało przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, którego to dowodu nie przeprowadzono pomimo kwestionowania przez pozwanego powództwa co do zasady oraz wysokości;

b) art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dokonaniu przez Sąd I instancji oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego, co skutkowało błędami w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mającymi wpływ na jego treść w tym poprzez:

- błędne ustalenie, że na skutek zbycia przez pozwanego nieruchomości przy ul. (...) w Ś. doszło do uzyskania przez pozwanego korzyści kosztem powódki;
- błędne ustalenie, że zbycie przez pozwanego nieruchomości przy ul. (...) w Ś. nastąpiło bez podstawy prawnej;
- błędne ustalenie, że na skutek zbycia przez pozwanego nieruchomości przy ul. (...) w Ś. powódka zubożała o kwotę 204.526 zł podczas, gdy powódka nie miała możliwości uzyskania w toku egzekucji z w/w nieruchomości takiej kwoty albowiem przedmiotem egzekucji mógł być tylko udział w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości obciążonej hipoteką, z którego zaspokojeniu podlegały w pierwszej kolejności koszty egzekucji, następnie

należności alimentacyjne wierzyciela M. C. (1) (alimenty na dziecko), później zaś należności zabezpieczone hipoteką i wreszcie należności powódki;

- błędne ustalenie, iż wartością wyjściową do ustalenia wartości rzekomego wzbogacenia pozwanego powinna być realna wartość nieruchomości, podczas gdy wartością wyjściową powinna być wartość udziału w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości, która nie jest analogiczna do 1/2 ceny nieruchomości (wartość udziału w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości nie stanowi tyle samo co połowa wartości nieruchomości);
- błędne ustalenie, że pozwany dokonując w dniu 23 kwietnia 2012r. sprzedaży w/w nieruchomości Państwu E. i J. K. (3) działał w sposób zawiniony, tj. ze świadomością bezprawności swojego działania;
- błędne ustalenie, iż prowadzone przeciwko M. C. (1) i M. O. postępowanie egzekucyjne jest nieefektywne, podczas gdy faktycznie postępowanie to prowadziło do zaspokojenia wierzyciela, o czym świadczy wycena zajętych w toku tego postępowania nieruchomości M. C. (1);

c) art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego pozwanego o przesłuchanie w charakterze świadka A. C. na okoliczność stanu majątkowego M. C. (2) oraz M. O. w dniu zawarcia przez A. C. z pozwanym umowy sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w Ś. oraz w dniu jej sprzedaży Państwu E. i J. K. (3), prowadzenia przez powódkę postępowania egzekucyjnego przeciwko M. C. (1) oraz M. O., a także źródeł dochodów M. C. (1) oraz M. O., choć okoliczności te były dla rozstrzygnięcia sprawy szczególnie istotne albowiem dotyczyły kwestionowanej przez pozwanego przesłanki zubożenia powódki oraz wyrządzenia jej szkody;

d) art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez pozbawienie pozwanego możliwości obrony jego praw na skutek częściowego oddalenia przez Sąd Okręgowy wniosku dowodowego pozwanego o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka A. C. na okoliczność stanu majątkowego M. C. (1) oraz M. O. w dniu zawarcia przez A. C. z pozwanym umowy sprzedaży nieruchomości położonej przy ul. (...) w Ś. oraz w dniu jej sprzedaży Państwu E. i J. K. (3), prowadzenia przez powódkę postępowania egzekucyjnego przeciwko M. C. (1) oraz M. O., a także źródeł dochodów M. C. (1) oraz M. O., pomimo zgłoszenia przez pełnomocnika pozwanych zastrzeżeń w trybie art. 162 k.p.c.;

e) art. 1025 § 1 k.p.c. w zw. z art. 49 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o komornikach sądowych i egzekucji poprzez ich niezastosowanie i ustalenie zakresu odpowiedzialności pozwanego (wysokości zubożenia powódki) z pominięciem tychże przepisów;

f) art. 965 k.p.c. i art. 983 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i ustalenie zakresu odpowiedzialności pozwanego (wysokości zubożenia powódki) z pominięciem tychże przepisów;

g) art. 98 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uzasadniał oddalenie w całości wytoczonego przez powódkę powództwa i obciążenie jej kosztami postępowania w sprawie;

h) art. 100 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie polegające na stosunkowym rozdzieleniu pomiędzy strony kosztów postępowania w sytuacji, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uzasadniał oddalenie w całości wytoczonego przez powódkę powództwa i obciążenie jej kosztami postępowania w całości;

i) art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i obciążenie pozwanego wysokimi kosztami pomimo tego, iż postępowanie zakończyło się na jednej rozprawie, a sytuacja życiowa pozwanego, w szczególności zaś jego choroba i trudna sytuacja materialna uzasadniały odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami postępowania;

2. przepisów prawa materialnego, tj.:

a) 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie i bezpodstawne uznanie przez Sąd Okręgowy za udowodnione okoliczności, co do których ciężar dowodu spoczywał na powódce, a których to okoliczności powódka w trakcie procesu nie wykazała, w szczególności:

- powódka nie udowodniła, iż w niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia się pozwanego, albowiem powódka nie udowodniła ani swojego zubożenia, ani wzbogacenia się pozwanego jej kosztem, ani też istnienia podstawy prawnej rzekomego wzbogacenia się pozwanego; co więcej powódka nie udowodniła także przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego, tj. jego winy, bezprawności jego działania ani wyrządzonej jej przez niego szkody;
- powódka nie wykazała, iż na skutek sprzedaży przez pozwanego w dniu 23 kwietnia 2012r. spornej nieruchomości Państwu E. i J. K. (3) doszło do zubożenia powódki i pozbawienia jej możliwości wyegzekwowania od dłużników M. C. (1) i M. O. należności w kwocie 611.245,14 zł;
- powódka w żaden sposób nie udowodniła swojego roszczenia także co do wysokości, tj. nie wykazała wysokości środków pieniężnych, jakie byłaby w stanie uzyskać prowadząc egzekucję ze spornej nieruchomości znajdującej się w posiadaniu pozwanego, pomimo kwestionowania przez stronę pozwaną roszczeń powódki co do zasady i wysokości;

b) art. 405 k.c. w zw. z art. 406 k.c. w zw. z art. 409 k.c. poprzez błędną ich wykładnię, a w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie tychże przepisów polegające na zasądzeniu od pozwanego na rzecz powódki kwoty 204.526 zł w oparciu o reżim prawny bezpodstawnego wzbogacenia, którego zastosowanie jest wyłączone w odniesieniu do sytuacji osoby trzeciej, która zgodnie z prawem rozporządziła odpłatnie przedmiotem majątkowym, który wyszedł z majątku dłużnika na skutek czynności prawnej, która została następnie uznana za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela;

c) art. 532 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie polegające na niedopuszczalnym rozszerzeniu odpowiedzialności pozwanego (z odpowiedzialności z nieruchomości na odpowiedzialność całym majątkiem pozwanego);

d) art. 415 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy podstawą prawną roszczenia powódki mógł być jedynie reżim odpowiedzialności deliktowej.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego w punkcie 1 wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem I instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Ewentualnie pozwany wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż przy rozpoznaniu niniejszej sprawy Sąd Okręgowy nie dopuścił się wskazanych przez skarżącego naruszeń prawa materialnego i prawa procesowego, a także poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje.

Skarżący w pierwszej kolejności zakwestionował przyjęcie przez Sąd I instancji zastosowanie w rozpoznawanej sprawie art. 405 k.c. w zw. z art. 406 k.c. oraz art. 409 k.c., wskazując iż podstawę prawną roszczenia powódki winien stanowić art. 415 k.c., kreujący odpowiedzialność deliktową pozwanego. Wokół tak postawionej tezy zostały skonstruowane pozostałe zarzuty apelacji.

Sąd Okręgowy trafnie powiedział się za koncepcją, która dopuszcza możliwość stosowania do stosunku między wierzycielem a osobą trzecią, która zbyła odpłatnie w toku sprawy wytoczonej na podstawie art. 527 § 1 k.c. przedmioty objęte zaskarżoną czynnością prawną dłużnika, przepisów art. 405 i nast. k.c., w ślad za stanowiskiem

Sądu Najwyższego, wyrażonym w uchwałach z dnia 12 czerwca 2008r. III CZP 55/08 (OSNC 2009/7-8/95) i z dnia 24 lutego 2011r. III CZP 132/10 (OSNC 2011/10/112). Nie negując możliwości dochodzenia przez wierzyciela jego roszczeń na podstawie art. 415 k.c., tj. w reżimie odpowiedzialności deliktowej, trafnie Sąd Okręgowy wskazał, powołując się na przekonujące stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone zarówno w powołanych uchwałach, jak również w innych orzeczeniach (m.in. w wyroku z 3 lutego 2005r. II CK 412/04), że skuteczne skorzystanie z tej możliwości może okazać się dla wierzyciela bardzo uciążliwe, ze względu na konieczność wykazania przesłanek odpowiedzialności deliktowej, poza ramami skargi pauliańskiej, zaś skarga ta jest szczególnym środkiem ochrony wierzyciela, połączonym z ułatwieniami dowodowymi w postaci domniemań prawnych (art. 527 § 3 k.c. oraz art. 529 k.c.).

Przyjęcie przez Sąd Okręgowy jako podstawy prawnej roszczenia powódki art. 405 i nast. k.c. było w ocenie Sądu Apelacyjnego w pełni uzasadnione, wbrew zarzutowi zgłoszonemu w apelacji pozwanego, a co za tym idzie za bezprzedmiotowy należy uznać zarzut, iż „powódka nie udowodniła też przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego albowiem nie udowodniła winy pozwanego, bezprawności jego działania ani wyrządzonej jej rzekomo szkody”.

Odnosząc się do zarzutu błędnego ustalenia, że zbycie przez pozwanego nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...) w dniu 23 kwietnia 2012r. nastąpiło bez podstawy prawnej i że dokonując tego zbycia pozwany działał w sposób zawiniony oraz ze świadomością bezprawności swojego działania, przypomnieć należy, że rozporządzenie przez osobę trzecią, pozwanego w rozpoznawanej sprawie, przedmiotami majątkowymi objętymi skargą paulińską, które miały służyć do zaspokojenia wierzyciela, w toku procesu wywołanego skargą paulińską, może mieć swoją podstawę prawną, ale nie znaczny to, że taki transfer można uznać za prawnie usprawiedliwiony w relacji między wierzycielem a osobą trzecią (patrz: uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 24 lutego 2011r., III CZP 132/10). Trudno uznać za prawnie usprawiedliwione rozporządzenie majątkowe pozwanego w rozpoznawanej sprawie, które doprowadziło do uniemożliwienia zaspokojenia powódki, jako wierzycielki, z przedmiotu majątkowego dłużnika objętego skargą paulińską. Nie stanowiło prawnie usprawiedliwionej przyczyny takiego rozporządzenia subiektywne przeświadczenie pozwanego o tym, że wygra on sprawę wywołaną skargą paulińską. Należy bowiem dostrzec związek funkcjonalny pomiędzy uzyskaniem przez pozwanego ekwiwalentu za zbytą nieruchomość a niemożnością uzyskania przez powódkę zaspokojenia w sposób przewidziany w art. 532 k.c.

Nie ulegało wątpliwości w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy, że gdyby pozwany nie zbył w dniu 23 kwietnia 2012r. nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...) na rzecz E. K. (1), to wobec uznania prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 18 lipca 2012 r. umowy sprzedaży tej nieruchomości, zawartej przez pozwanego z A. C. w dniu 18 czerwca 2011r. za bezskuteczną w stosunku do powódki, powódka mogłaby domagać się zaspokojenia swojej wierzytelności, wynikającej ze wskazanych w pozwie tytułów wykonawczych, z 1/2 udziału w tej nieruchomości. Sprzedaż nieruchomości przez pozwanego w dniu 23 kwietnia 2012r. skutkowałą uzyskaniem przez pozwanego korzyści majątkowej w postaci ekwiwalentu za zbytą 1/2 część nieruchomości. Uzyskanie tej korzyści nastąpiło kosztem powódki, jako wierzycielki, która nie mogła uzyskać świadczenia nie tylko w wyniku przeprowadzenia egzekucji z 1/2 części nieruchomości, ale również w wyniku dobrowolnego zaspokojenia części należnej jej od dłużnika wierzytelności. Pozwany sprzedał nieruchomość za określoną w akcie notarialnym cenę, tj. za kwotę 500.000 zł, z której po spłaceniu obciążających tę nieruchomość hipotek w wysokości 90.948,77 zł, uzyskał kwotę 409.051,23 zł, przekazaną mu przez stronę kupującą na jego rachunek bankowy.

Zasadnie uznał Sąd Okręgowy, że połowa realnie uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości kwoty 409.051,23 zł jest korzyścią majątkową bezpodstawnie uzyskaną przez pozwanego, którą w oparciu o art. 405 k.c. winien jest zwrócić powódce.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut apelującego, że powódka w toku ewentualnej egzekucji z nieruchomości nie miałaby możliwości uzyskania ze sprzedaży 1/2 udziału w tej nieruchomości kwoty zasądzonej na jej rzecz zaskarżonym wyrokiem, gdyż w pierwszej kolejności w toku egzekucji zaspokojeniu podlegałyby koszty egzekucji, należności alimentacyjne dłużnika M. C. (1) wobec jego dziecka, należności hipoteczne i wreszcie należności powódki, a ponadto

że uzyskana w toku egzekucji cena sprzedaży udziału 1/2 w prawie własności nieruchomości nie byłaby taka sama, jak połowa ceny sprzedaży całej nieruchomości. Zważyć należy, że do egzekucji komorniczej w stosunku do udziału 1/2 w nieruchomości nie doszło, gdyż pozwany przed prawomocnym zakończeniem postępowania wywołanego skargą pauliańską powódki sprzedał nieruchomość, a zatem uzyskanie przez niego korzyści finansowej kosztem powódki nie można określać wyłącznie hipotecznie, w odniesieniu do egzekucji komorniczej, która nigdy nie miała miejsca, lecz do realnie uzyskanej korzyści na skutek dokonanej sprzedaży całej nieruchomości.

Zauważyć również wypada, że nie można wykluczyć, iż doszłoby do zaspokojenia powódki z udziału w przedmiotowej nieruchomości na skutek dobrowolnego spełnienia świadczenia, odpowiadającego wartości 1/2 udziału w tej nieruchomości, po wezwaniu przez wierzyciela lub po wezwaniu przez komornika (art. 923 k.p.c.). Okoliczność, iż pozwany sprzedał E. K. nieruchomość po upływie zaledwie 10 miesięcy od momentu jej nabycia od A. C., świadczy o tym, iż ze znalezieniem nabywcy nie było problemu. Nie zachodziła potrzeba dokonania oszacowania nieruchomości i ustalenia wartości 1/2 jej udziału, skoro pozwany sprzedał nieruchomość za konkretną kwotę, zaś wbrew zarzutom apelacji, a zgodnie z art. 1009 k.p.c. w razie skierowania egzekucji do ułamkowej części nieruchomości opisowi i oszacowaniu podlega cała nieruchomość, zaś sumą oszacowania takiej części jest odpowiednia część sumy oszacowania całej nieruchomości. W związku z powyższym zasadne było przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że uzyskana realnie przez pozwanego korzyść majątkowa odpowiada połowie ceny uzyskanej ze sprzedaży całej nieruchomości, po odjęciu wartości należności hipotecznych, przypadających na dzień sprzedaży. Ponieważ do egzekucji komorniczej nie doszło, brak było podstaw do pomniejszenia uzyskanej przez pozwanego korzyści o koszty postępowania egzekucyjnego, czy też o obciążające dłużnika należności alimentacyjne, które ze względu na ich charakter rzadko bywają egzekwowane w toku egzekucji z nieruchomości.

Nadto w sprawie niniejszej brak było jakichkolwiek przesłanek do czynienia ustaleń, że dłużnik M. C. (1) nie spełnia swoich obowiązków alimentacyjnych i że osoby uprawnione z tytułu tych świadczeń muszą je dochodzić w drodze egzekucji komorniczej.

Ewentualna możliwość skierowania przez powódkę egzekucji jej wierzytelności do innych składników majątkowych dłużnika, zarzucona w apelacji, nie eliminuje odpowiedzialności pozwanego względem powódki, opartej na art. 405 i nast. k.c., skoro dokonanie czynności prawnej przez dłużnika z pokrzywdzeniem powódki, jako wierzyciela, zostało ustalone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z dnia 18 lipca 2011r., a co za tym idzie, potwierdzona została tym orzeczeniem niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.p.c. W tej sytuacji zasadne było oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosków dowodowych o przesłuchanie świadka A. C. na okoliczność stanu majątkowego M. C. (1) i M. O. w dniu zawarcia przez tego świadka umowy sprzedaży nieruchomości z pozwanym oraz w dniu sprzedaży nieruchomości przez pozwanego E. i J. K. (2), a także co do źródeł dochodów M. C. (1) i M. O..

Nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut niezastosowania przez Sąd I instancji art. 102 k.p.c. w odniesieniu do pozwanego, skoro nie zachodził w sprawie szczególnie uzasadniony przypadek, pozwalający na zasądzenie od niego, jako strony przegranej, tylko części kosztów procesu albo na nieobciążenie go w ogóle kosztami. Z dokumentów zgromadzonych w sprawie, w tym z dokumentacji obrazującej wyniki kontroli skarbowej dochodów pozwanego, jak i z zeznań samego pozwanego wynikało, że jego sytuacja finansowa była dobra, niezależnie od ponoszenia przez niego od pewnego czasu kosztów leczenia, których wysokości do czasu złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji pozwany nie wykazał, ani się na te kwoty nie powoływał.

W tym stanie rzeczy apelacja pozwanego podlegała oddaleniu, w oparciu o art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się podstaw do nieobciążania pozwanego kosztami postępowania apelacyjnego, należnymi stronie przeciwnej, gdyż zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty sądowej od apelacji, dokonane postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 15 stycznia 2016r. nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi (art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).